

Sing-sing és millor

El penal alacantí de Fontcalent, un pou d'irregularitats

Deu anys després de la seua fundació, la presó de Fontcalent continua abarrotada, materialment i humanament incapaç d'absorbir la seua població reclusa. A banda, una sèrie d'irregularitats permeses per l'administració convergeixen tant al Centre de Compliment com al psiquiàtric.

La preclara sentència de Montesquieu "les institucions moren quan triomfen", no es pot aplicar encara a un dels nostres Sing-sing, el Centre Provincial de Compliment i Diligències situat a les falces de la serra de Fontcalent, a Alacant. Eix neuràlgic del sud-est per a les conduccions de reclusos entre el Puerto de Santa Marfa, València, Barcelona i Madrid, o viceversa, el seu principal problema és la saturació: Fontcalent destaca com una de les presons més massificades de tot l'estat. Plagiant el títol del novel·lista Greene, la resta de circumstàncies i d'irregularitats no es poden explicar sense aquest terrible factor humà.

Dividida al començament en tres mòduls, d'unes 105 cel·les cada un, avui, quan es compleixen deu anys de la seua fundació, Fontcalent continua sent una presó plena de gom a gom. Si en 1982 la mateixa direcció del penal calculava el nombre ideal d'interns en 350, aquesta capacitat va desbordar-se tres anys després de construïda, el 1985, fins duplicar la seua capacitat amb més de 600 presos reconeguts oficialment. L'amuntegament de la població reclusa no ha parat, però, i ara Fontcalent suporta una aglomeració desorbitada que supera els 800 interns. Els mòduls 1, 2 i 3 mantenen una mitjana que oscil·la entre 180 i 300 presos. A banda, hi ha el mòdul 4, que no tardarà a omplir-se.

Els nombres són contundents. Centre amb una dinàmica de preventius en constant moviment, el trànsit de reclusos ha arribat a ser de deu ingressos cada dia, prop de mil eixides anuals i fins a trenta mil visites per any. Excèptic, un responsable sindical comenta: "Una presó és pura rutina, res de canvi, només continuïtat", i la raó li acompanya.

Totes les promeses inicials que el Ministeri de Justícia va escolpir sobre

Fontcalent han anat evaporant-se. Si en un principi el primer mòdul estava destinat a recollir únicament menors de 21 anys, el segon va ser edificat per als interns nous o amb escassa problemàtica, i el tercer per a presos d'alt risc. Deu anys després la classificació d'interns no existeix i la confusió és pràcticament absoluta.

IL·LUSIONS DE BARROTS

Al mòdul primer conviu un calidoscopi de menors mesclat amb delinqüents perillosos, presidians *Fies*, (inclosos en el Fitxer d'Interns d'Especial Vigilància, antiga classificació de "molt perillosos") i convictes en trànsit, a més de refugiats -amençats i voluntàriament amagats en una cel·la en aplicació de l'article 32 de Protecció-. És a dir, primaris amb reincidents, i grans amb joves. Al mòdul Dos, els preventius són al costat dels que ja tenen pena per sentència judicial, dels *Fies* i dels extremadament perillosos. Al mòdul Tres la situació és idèntica. Només el mòdul Quatre, d'Alta Seguretat, és nou. Construït amb una estructura diferent, hi compleixen condemna tres membres del Grapo i una dotzena d'activistes d'ETA, com Domingo Troitino, el responsable de la matança d'Hipercor. Però els funcionaris continuen sent poquíssims, i el contacte amb ells és idèntic que als altres pavellons, personal i directe.

La mescla és general, en tots els aspectes. L'administració i direcció no aplica tampoc l'ordenació reglamentària de sexe/escala, i continua la barreja de funcionaris femenins amb interns i de vigilants masculins amb preses. Una situació que pot crear dificultats a tots, però en especial als funcionaris. La fusió de sexes també es dona entre els mateixos interns, per exemple a la cuina, on més d'una vegada coincideixen convictes masculins i

femenins, situació denunciada pels sindicats, que apunten la possibilitat d'una petita oferta de prostitució.

A PÈL

Només un funcionari vigila cada pati, sol davant de cada eixida. Una situació ben complicada: "Als patis es compren, venen i consumeixen tota classe de drogues i pastilles psicotròpiques, a més, circulen nombroses armes de fabricació casolana", informa una font sindical. "D'altra banda", afegix, "és materialment impossible escorcollar tanta gent".

Segons el Ministeri de Justícia i la direcció general d'Institucions Penitenciàries, DGIP, els objectes personals que es guarden a cada cel·la poden ser escorcollats sempre que hi haja dos funcionaris i en presència de l'intern. No obstant això, no pot complir-se mai la normativa, perquè sempre hi és present un funcionari, només. Els sindicats denuncien que, de fet, aquesta irregularitat és mantinguda per la direcció per a tenir l'esquena coberta contra qualsevol problema interior: "El funcionari va firmar l'escorcoll", solen dir. "Si algú fuig, la culpa, doncs, serà nostra", comenta Àngel del Hierro, delegat del sindicat USO-Presons. Com en moltes altres institucions públiques, per a cobrir els serveis mínims amb ocasió d'una vaga, a Fontcalent seria necessari multiplicar la plantilla.

L'estiu és irritant, difícil, tens, i són moltes les cel·les que al juliol i a l'agost es troben a ple sol. Normalment, superen els 35 graus, però un bon grapat arriben als 40. Un combinat explosiu quan a la calor se sumen dues terceres parts de soledat amorosa, droga i claustrofòbia. D'altra banda, si a cada cel·la dels mòduls Un i Dos hi ha un parell de llits, al mòdul Tres ja n'arriben a ser tres.

Per transformar la primitiva Fontcalent de centre de preventius en centre de

Segons els sindicats, la inseguretats a Fontcalet és absoluta.

RAFA GIL

Hospital de mèrits

El Centre Psiquiàtric Penitenciari de Fontcalet, l'únic a banda del de Sevilla i més abarrotat que aquell, segueix la sentència d'irregularitats dels pavellons de compliment. Convertit en un autèntic hospital, el psiquiàtric sembla una pèrdua de mitjans humans i materials. El seu pressupost, al voltant d'uns mil milions de pessetes anuals, destina de cinc a sis milions a atendre cada un dels 220 internats. Actualment presten serveis al psiquiàtric 340 persones, una gran majoria sense saber la vertadera delimitació de la seua feina, comandats per cinc metges, uns divuit ATS i set o vuit psiquiatres...

Des del setembre de 1990, any que va prendre possessió de la gerència, Juan Fernández Náger encara no ha presentat cap memòria de gestió sobre resultats o reformes. Náger és metge i procedeix de la presó de Castelló, on va oferir-se a donar a la força aliments als presos del Grapo que intentaren una vaga de fam. "Un mèrit que va eixir-li bé", observa un funcionari, "ja que va catapultar-se davant Justícia, que el va nomenar gerent". Un càrrec que no es troba encara previst en la legislació penitenciària. Náger prepara en temps de treball un *master* de prop de tres milions de pessetes pagat per l'administració. El seu contracte finalitza el pròxim mes de se-

tembre. "Es a dir, el *master* servirà per a apujar-lo més encara", pronostica el funcionari.

Al maig de 1991, Abdón Gassó Calabuig va ser nomenat subdirector de Seguretat del Centre, una figura de règim que tampoc existeix. No hi ha competències, no se n'estipula el funcionament. Potser aquest és el motiu pel qual Gassó no ha reunit mai la Junta de Seguretat. "Però si un càrrec és denunciat reiteradament", diuen els sindicalistes, "l'administració el referma encara més al seu organigrama". Així, el polèmic Gerardo Mínguez, anterior subdirector de règim, va deixar l'Inspecció General de la Secretaria de Presons per associar-se amb la constructora de capital mixt que edificarà el nou mapa de moderns penals, amb 131.000 milions de pessetes en joc.

El 1988 el Ministeri de Justícia va anunciar una inversió per obres de condicionament, finalment reduïda a 47 milions de pessetes. Amb ells no va reformar-se el psiquiàtric, sinó part de la sala de juntes, que es va destinar a farmàcia i a arxiu. L'obra va ser tan absurda que, fins i tot, una sèrie de petits envans que es van alçar per separar una àmplia cambra de llits van haver d'enderrocar-se al poc de temps.

I. B.

compliment només va fer falta una simple signatura, però cap condicionament material i de vigilància. Quant al centre psiquiàtric, tampoc va ser dissenyat per emmagatzemar malalts psicòtics.

INSEGURETAT TOTAL

És normal, doncs, que, tot i que de manera constant es parla de la seguretat de la presó, aquesta brille per la seua absència.

El primer circuit intern de televisió del recinte va ser tancat l'any 1984, després d'haver funcionat durant sis mesos. No funcionava perquè les rates van mossegar els cables. Fins al passat 1991, és a dir, set anys després, el pavelló psiquiàtric del centre no en va disposar d'un altre. Ara, aquest últim no té un rendiment total ni s'ha acabat de configurar. L'empresa instal·ladora ha interromput la seua feina perquè no ha cobrat encara alguns pagaments. L'època en què la col·locació de xarxes electròniques a les presons va evolucionar de forma ràpida fou quan Enrique Galabis Reyes, enginyer electrònic, era al capdavant d'Institucions Penitenciàries.

Després del motí de novembre de 1990, el segon d'aquell any, es van situar algunes càmeres de televisió per vigilar tots els patis de cada mòdul. Però amb moltes zones de visió morta i sense cap

L'amuntegament dels presos és inhumà.

RAFA GIL

funcionari exclusivament dedicat a la feina de seguir les pantalles. A més, sovint l'habitació dels monitors sol estar tancada a pany i clau. Per als funcionaris, però, el problema no és aquest: "La seguretat no són les càmeres sinó el tipus d'edifici. I el recinte actual no reuneix condicions arquitectòniques, no serveix". Fortificada a la primavera de 1982, Fontcalent obeïa a un projecte que va nàixer mort: servir de guarderia de reclusos en aplicació d'un discriminatori càstig de la dictadura: la Llei de Perillositat Social, derogada ja fa molt de temps.

Aquest forçat Centre de Compliment no reuneix, segons les centrals USO i CCOO, "condicions ni per a recloure etarres o grapos, ni presos perillosos amb assassinats comesos fora o dins de la presó". L'última onada de delinqüents que han arribat a Fontcalent són emigrats del mític penal andalús del Puerto de Santa María, traslladats arran d'un violent motí. Una enquesta realitzada l'any passat pel sindicat USO entre funcionaris de 56 centres penitenciaris de l'estat, preguntava si els seus centres reunien o no suficients condicions d'infraestructura per assumir els interns especials. El 87,5 % dels enquestats, inclosos els de Fontcalent, van respondre un no categòric.

Els intents de fugues són habituals. Algunes han tingut èxit. Les portes automàtiques són fràgils, antigues, i un parell de mòduls continuen sense cap alarma. Quan va esclatar l'esmentada rebel·lió del novembre del 90, l'edifici

del mòdul quart, de Seguretat, on habiten els reclusos d'ETA i el Grapo, no tenia cap alarma activada. I encara no n'hi té.

El servei de la Guàrdia Civil al recinte és arriscat i altament perillós. No obstant això, està encarregat a agents mòbils, que un dia vigilen la tranquil·la façana del Govern Civil i un altre el trànsit i les cues de la delegació d'Hisenda. El governador civil de la província, Pedro Valdecantos, va prometre ja fa un any una unitat especial de vigilància, destacament que mantindria una guarnició interna intramurs, però sembla que, oficialment, la proposta ni tan sols s'ha discutit.

A vegades, una parella de funcionaris vigila prop de 250 presos. Si, alertats per l'experiència, han pogut olorar la tensió d'una possible revolta, la direcció els ha fet callar immediatament. Fins i tot els ha sancionat per descobrir secrets. Així va passar recentment quan l'executiva del centre va respondre presentant dues denúncies davant del jutjat, que afortunadament la justícia va rebutjar. Com si, per revelar les múltiples anomalies, fóra necessari ser un James Bond.

DESNUTRICIÓ

Ser hoste a Fontcalent, encara que siga com a pres preventiu, és un risc sumament dolorós. Si el 1984 es calculaven oficialment en set el nombre d'interns amb sida, ara, vuit anys després, la població reclusa que transporta anticossos positius d'aquesta tràgica malaltia ja arri-

ba a calcular-se en uns centenars d'hommes i dones. Alguns funcionaris arriben a parlar d'un 60 o 70% de portadors.

Dinar i sopar també és diferent ara. Els mateixos funcionaris assenyalen l'alimentació dels interns com un menjar fluix, d'escassa qualitat, "millor quan funcionaven les cuines". Coenco va ser la primera empresa de serveis al centre. Després el contracte de *katering* va ser per a Gastrónoma del Mediterráneo. Actualment, aquest servei és ofert per Gastrónoma Vasca.

D'altra banda, el material d'oficina entregat als funcionaris és de desfeta, de segona mà. No és cap acudit que molt sovint els vigilants han de demanar un full als mateixos tancats. Encara que hi ha un pressupost estipulat per l'especial comanda d'aquests articles, el personal de servei no té ni unes pobres màquines d'escriure, adquirides en alguna oferta de Reis.

Àngel Sanz, actual director de Compliment, continua dirigint la presó, encara que els reclusos organitzen uns dos motins anuals. Per USO: "Sanz és submís i servil, dèspota i perseguidor del funcionari". Segons aquesta central, el director ha emès "entre 300 i 400 ordres de direcció, o siga disposicions intramurs que no recorda ni ell. Per damunt de tot, són normals bons complements de productivitat i prebendes de partit. Fontcalent és un mas de quatre senyorets que sempre imputen els problemes als més febles".

Ismael L. Belda